

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкерні: 29-26.
В СПРАВІ ОГЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІ
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
25 сот.

Львів, 8. грудня 1931.

Прага, 1. грудня 1931.

Одна чеська газета пробує пояснити польське нехтіння до чехів задрістю. Во так виправді, на всіх ділянках господарського й культурного життя чехи винеретили поляків. Політичного життя чехи зовсім дивитися на чехів трохи з давніх часів звикли дивитися на чехів трохи з висока: чеське відрознення почалося тоді, коли чеський нарід витратив свою шляхту, яку він чинився. У поляків шляхта оставалась польською і патріотичною і вона поклала свою неволю на суспільні відносини в Польщі аж до сьогодні. Для польського загалу, що ще в досвіді ту минувшину, в якій шляхти грали велику роль в світі, чехи — нація палко-

з'яка, це все „доробкевичі“, які не можуть похвалитися гербами та далекими предками, що сягають „аж до Адама“. А тимчасом оці сини й унуки конюхів, сіделників і шевців уміло кермують справами модерної демократичної держави і тішаться великими симпатіями в широкому світі. Бувши англійський міністр закордонних справ Гендерсон присвятив статтю чеському президенту Масарикові на його 80-ліття в минулому році. Німецька преса відзначила цей день обширними статтями й публікаціями. Чехи змінили найтишійший м'ястек для примирення з своєю німецькою меншиною. Поруч з чехами й словаками в ролі міністрів засідають німці.

Масарик завісив у своїх публичних виступах кличе до політики „розумної й чесної“. Це не порожні слова. Про це свідчить авторитетний голос чеського міністра — німця д-ра Чеха, який, на недавньому з'їзді німецької соціал-демократичної партії ЧСР сказав, що колиб не було чеських партій доброї волі, то й досі чехи правили державою самі, не оглядаючись на німців.

Звичайно, не все в чехословацькій політиці діється агітно з проголошеннями Масариком за славян. Зосібна політика на українському Закарпатті стоїть у суперечності з цими причинами. Але в усякому разі, коли хто може нарікати на несправедливість у Чехословаччині, то не поляки.

К. Носач.

Р. С. Ця стаття була вже написана, коли наспіла відомість про конгрес польсько-чеської „Пресої Антанті“ в Празі. (2—3 грудня). Цей конгрес, у якому брали участь видатні польські й чеські журналісти, ухвалив спільним фронтом виступати проти ревізії мирових договорів та за підтримання приязні між Польщею й Чехословаччиною. Побачимо, чи довго триватимуть ці залицянки.

К. Н.

При затроєнні, яке викликають лісові страхи, як рівнож алькоголь, нікотин, морфін, кокаїн, опій, природна вода „Franciszka Józefa“ є цінним томічним засобом. Жодайте в усіх аптеках і дрогер.

Японські літаки бомбардують.

МУКДЕН, 8. XII. ПАТ. Японські літаки бомбардували гуртки китайських бандитів в околицях Кін-Тай-Тю на півд. зах. від Мукдену та біля Фень-Пін-Тай. Загалом згинуло 300 бандитів.

Проти судових експертиз.

ЛИПСЬК, 8. XII. ПАТ. В різних місцевостях Саксонії прийшло до бурливих робітничих демонстрацій проти судових експертиз. В кількох випадках інтерв'ювала поліція. Екзекутивні органи під натиском грізної постави робітників мусіли занехати урядовання. В Хемніці одна робітничая родина, спомагана юрбою з кількох сот людей, забарикадувалася в помешканні, не допускаючи ексекторів до усунення меблів. Експертизу занехано.

Середнє шкільництво в Польщі.

Упадок числа шкіл і фреквенції учнів. — Зріст польського шкільництва в Тернопільщині. — Павперизація населення.

Бядецький пос. Корнецький оголосив у найбільшому числі „Курера Львовського“ на підставі офіційних даних з „Річника Статистичного“ Головного Статистичного Уряду ядрийн перегляд сучасного стану середнього шкільництва у Польщі. Найцікавішою подробицею мови цифр є виказка поважного зменшення кількості середніх шкіл та упадок фреквенції за останніх п'ять літ. В останніх 3-ох роках зліквідовано в Польщі 37 гімназій: з 794 гімназій у 1927-8 р. було лише 759 в 1929-30 р. Однак у тому спадку шкіл є один дуже характеристичний вимок. Число середніх шкіл зменшилося у всіх воєводствах, лише у воєводстві краківському і тернопільському те число збільшилося: в 1926-7 р. було у Тернопільщині 20 середніх шкіл, а 1929-30 — 22 школи. Що це значить? Що саме там, на південно-східних „кресах“, іде найбільша польська культурношкільна експансія і що весь єврейський крик про „корчєння польського елементу і польського стану посідання“ у Східній Галичині є звичайною демагогічною вигуккою, використуваною для підбичовування центральних установ, м. ін. до креування нових польських шкіл. Коли зважимо, що в минулому році ще зліквідовано у Тернополі українську гімназію, виходить, що вишкільний аріст польських середніх шкіл іде лише у Тернопільщині.

Спадок фреквенції учнів представляється так: у 1922-3 р. ходило до сер. шкіл 227.129 школярів (137.024 хлопців і 90.105 дівчат), а 1929-30 р. — 203.387 дітей (123.554 хлопців і 77.833 дівчат). Корнецький пояснює це явище ось як:

„Той упадок має дві головні причини. Перша — це матеріальний стан громадянства. При загальному зубожінні середня школа стала у Польщі задорогою і багато батьків, які хотіли би посилати дітей до середньої школи, не можуть зробити цього, вчать їх у вищих і середніх безплатних народних школах, щоб потім перенести до вищих класів середніх шкіл. Додають це дві цифри: оце в 1924-5 р. вчилися в нижчих класах середніх шкіл 96.153, а в 1928-9 це число впало до 66.364, отже зменшилося на одну третину“.

Щодо типів шкіл, то зменшується число учнів у відділах давнього класичного типу, збільшується у класичнім новім типі. Гуманістичний тип виказує постійний чисельний розвиток, зате математично-природничий тип виказує постійний упадок фреквенції.

Аналізуючи цифри учнів по віросповіданнях за 6-літній час, бачимо упадок римо-католиків, греко-католиків і православних, зате дуже значний аріст евангеліків і подекуди жидів. Римо-католиків було в 1923-4 році у середніх школах у Польщі відсотково 63 прц., а в 1928-9 р. 67.6 прц., греко-католиків в 1923-4 р. 4.3 прц., в 1928-9 — 4 прц., евангеліків в 1923-4 — 2.2 прц., в 1928-9 — 4.1 прц., православних 4.1 прц. і 2.4 прц., жидів 21.2 прц. і 21.6 прц.

Взагалі повинні цифри дуже сумні: вона виказує на шалену павперизацію населення і упадок шкільництва, головню українського.

—o—

Загальні Збори Союзу Українок.

Нова управа Товариства.

На цьогорічних загальних зборах Союзу Українок вибрали новий Виділ, до якого ввійшли: пос-ка М. Рудницька, як голова, сен. О. Кисілевська, О. Шепаровичева, д-р Дзєровичева, Л. Круківна, Над. Макарушкова, Турнівна, Єзерська, Мел. Цегельська, Колтунюкова, О. Нишкеневичева, Гургулівна, Рибачківна й Авдикевичева, як члени. До Контрольної Комісії ввійшли: пані Федорчакова, Морозова і Витковницька.

На зборах ухвалили цілу низку резолюцій, з яких найцікавіші та найактуальніші такі:

Хліборобська конференція в Софії.

Конференція хліборобських держав, що відбується 15. п. м. в Софії, об'їмає представників бльоку аграрних держав, які радили в т. зв. постійному комітеті студій. На денному порядку буде дискусія над поточнішими вислідами пра-

ці бльоку та устійнення програми діяльності в 1932 р. Референтом звіту буде Шлія, представник Югославії, референтом другої справи полєд д-р Адам Розє, директор економічного департаменту міністерства рільництва.

ФЕЙЛСТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 10. ГРУДНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

ПРОБЛЕМИ ЛІТЕРАТУРИ.

ЕСТЕТИКА БЕНЕДЕТТА КРОЧЕ.

Реальне життя із усіма своїми потребами і всі ділянки науки, що розвиваються під натисками цих потреб вдираються своїми ідеями та домаганнями невинно в царину мистецтва. Мистецтво — плід одиниць здебільша збунтованих проти домагань загальної корисності та доцільності або бодай збайдужілих на питання практичного життя, існує та розвивається всупереч найбільше поширеним поглядам добра, моралі, а навіть краси. Треба цей факт виправдати, розяснити ще й зняти його на не-дестал виймкової вартості. — адже ніхто із нас не з перечеу існування мистецької краси, вартості виймкових творів, доцільності великих талантів і геніїв.

Як важко означити межі між мистецтвом і світом практичних потреб, між красою і доцільністю, найкращим доказом на це може бути естетика Бенедетта Кроче.

Першою основною рисою мистецтва, каже Кроче, те, що воно є висловом; таким робом увесь світ природних явищ, які полишають нам також вражіння краси, відмежований від мис-

тецтва; де нема творця — нема твору. Твір мусить бути індивідуальним висловом вражіння і почувань. Коли переаналізуємо літературний твір, ствердимо, що на нього складається довга низка образів, що висловлюють думки, порухи, радощі, сум, ніжність, тощо. Усе те, чого не можна з нього передати логічними термінами, узагальнити це лірика. Почування та образи два основні елементи мистецького твору, нероздільна цілість, переплетені зі собою, змішані; поезія — не знаємо, чи вільно так числовитися — стає образом почувань і почуванням образів; Кроче називає її „контемплациєю почування“, „ліричною (або чистою) інтуїцією“.

Термін „інтуїція“, що грає велику ролу в естетиці Кроче, зовсім ріжний від поняття, якого живає Бергсон. Він має в нього не значіння пізнання якоїсь очевидної правди (Декарт) ані не є своєрідним пізнавальним органом (Бергсон), а має значіння безпосереднього сприймання предметів зміслими без домішки понять (Кант, Шопенгауер). Усі інші раціональні елементи, що входять до твору не є вже справжнім мистецтвом, а належать до інших ділянок творчості, хіба, що ми самі перемінли їх в абстрактні поняття, тоді, як вони в творі артиста виступають тільки як індивідуальні „одиниці“ в формі образів і почувань.

Здається, що зайве повторяти докази Кроче чому мистецтво не є ані філософією ані

історією ані природничими науками ані педагогією ані красномовством.

Мистецтво не історія, тому, що воно корістується чистими образами, а не як історія критичним протиставленням дійсності та не-дійсності; т. зв. „дійсність“ змальовуваних фактів у мистецтві є тільки своєрідним законом схожості або ймовірності і то законом чисто поетичним.

Мистецтво не належить до математично-природничих наук, які орудують абстрактними поняттями і не є „споглядальні“.

Мистецтво — чиста інтуїція, а тимсамим вислів; таким робом воно відмежоване від світа природних явищ, які можуть у нас розбуджувати почування краси, але не можуть ставити предметом естетичної оцінки; те, що ми находимо в природі як гарне є вже індивідуальним плодом нашої уваги. Мистецтво не є теж раз до образу для відпочинку або розваги не даючи про їхній звязок; переходить у увазі естетиста є вибором, добром і перетвором низки безладних вражіння у точно-означені. Мистецтво треба відріжнити від безпосередніх переживань у дійсності; артист сам не кричить і не плаче, а передає крик і плач, свідомо ви-словлює його, навіть коли це його власний зворушення, тоді як являється реальний зворушення має у нашій житті тобто означені

Про львівські трамваї й автобуси.

Пресова конференція у през. Барвіча.

Вже вчора подали ми замітку про конференцію представників львівської преси у през. міських трамваїв п. Барвіча. Сьогодні поділимося з нашими читачами тими всіми увагами й планами дотично трамваєвого руху у Львові, що їх представив през. Барвіч учасникам конференції.

На самому вступі заявив п. Барвіч, що досі він був тільки консультантом, а шойно від кількох днів є самостійним господарем трамваїв та автобусів у Львові з широкими prerogativami й повною ексекутивною. І саме в тому новому характері бажав би запізнати пресу, а через неї й широкі маси львівської публіки, з ситуацією на терені міської електричної залізниці.

Студії, що їх поробив п. Барвіч над господаркою трамваїв у Львові і в інших містах у Польщі та за кордоном, виявили, що трамваєвий рух у Львові ведений був досі не економічно, а навіть розтратно. Шю свою думку ілюстрував п. Барвіч численними даними й цифрами та статистичними таблицями.

Львівський трамвай має 29 км. і 300 м. особливих ліній. На ті лінії припадає 208.000 перездів двигунових возів на 1 км. річно. Це цифра рішуче за висока, коли зважити, що іденічна цифра для Варшави є 197.000, для Познаня 108.000, для Брна 121.000 і т. д. Гроші відносини цілком оглядом є тільки у Відні (212.000), де розпоряднича управа міста є просто безрадна зпроти трамваєвників, котрим потурає у зсьому.

У відношенні до числа мешканців припадає на 10 осіб на 1 км. ліній річно в Львові 8,6 двигунових возів, у Варшаві 2 вози, в Лодзі 3, у Відні 2, в Познані 4,5, у Кракові 7 і т. д. Значить, Львів виказує найбільшу кількість перездів двигунових возів, або іншими словами: львівські трамваї їздять надто часто, а що тут як мало і возів причіпних, то кошти руху трамваїв у Львові надто високі.

Ще більша розтратність у господарстві міських трамваїв у Львові виступає, коли обчислити гроходи у відношенні до видатків. Відношення між приходами й видатками називається експлоатаційним співчинником, який при раціональній господарстві повинен виявлятися цифрою 75 (річ у тому, аби 75 проц. доходів покривало видатки, а решта йшла на необхідні адаптації, розбудову і т. д.). Тимчасом експлоатаційний чинник дає в Львові цифру 90, коли в Кракові вона 86, в Лодзі 80, в Познані 75, у Варшаві 69 і т. д. У Відні та цифра така сама (90), як у Львові, з причин поданих вище.

Варто ще подати, що кількість працівників на 1 мільон возокільометрів представляється так: в Львові 150, в Познані 114, в Гамбурзі 102, в Відні 98, у Берліні 93, в Ціріху 88, у Празі 80 і т. д. З тих цифр виходить знову наглядно, що Львів має пропорціонально найбільше працівників, себто найменше економічно господарку.

Замість у звязку з якоюсь подією, ці зворушення в творі прибирають незасований, космічний характер себто можуть мати сотню „значень“.

Коли маємо на думці процес повстання мистецтва, тоді його не можна відокремити від інших форм діяльності, так само як у людині не можна відокремити волі від рефлексії, душі від тіла, зворушень від ідей. Мистецький твір — вияв повної індивідуальності, в якій усі елементи уяви та волі впливають в напрямі одного зусилля; а проте, коли хочемо зрозуміти його вплив не можемо змішувати його із іншими формами практичної діяльності, що мають на меті приємність, користь або поширення нашої знання. Навіть звичайний здоровий розум годиться, що можна бути слабосильною людиною і написати прегарну геройську поему, мати морально сумнівний характер і бути великим артистом.

Коли стверджуємо основну різницю між творами мистецтва і різними проявами практичної діяльності та явищами природи, вирішальним чинником якого роду природні чи інші елементи мусять складатися на слова, ноти та картини, тоді питання „мистецьких“ таке питання, щоб стати „мистецькими“. Таке питання різнозначне із питанням в економії: які фізичні предмети мусять мати предмети, щоб стати мистецькими. Відповідь проста: таких предметів неможливо означити, не можна: предмети

Подібно маєтись справа і з платнями, бо з пинагородою львівських трамваєвників можуть рівнатися тільки їх товариші в Англії, Скандинавії і Швайцарії, себто в краях, де платні найвищі в Європі. У всіх інших краях платні трамваєвників нижчі. До того всього у світі моторорії працівників, дістають ту саму платню і змінюються при роботі, що є з кожного погляду економічне.

Для переведення необхідних ошадностей треба буде у Львові зредукувати кількість возокільометрів і скреслити видатки за палцисельні години, на які йде річно 700.000 зол. Возокільометрів є у Львові 8 і пів мільона, причому 1 возокм. коштував досі пересічно 1 зол. По плану буде зредукованих 500.000 возокм., що дасть таку суму ошадностей.

Важною річю є введення більшої кількості причіпних возів, особливо на тих лініях, де є більший рух. Найліпше калькулюються у Львові лінії 1, 10, 9, 5 і 8, слабше або й зовсім не калькулюються всі інші лінії, особливо 4, 11 і 14.

Наслідком господарської кризи львівські трамваї виказують поважне зменшення фреквенції публіки. Віт 1. квітня до кінця вересня п. р. приніс трамвай 388.000 зол. менше доходу, як у тому часі в минулому році, а до кінця жовтня майже пів мільона. Щоби зменшити дефіцит, през. Барвіч планує, крім змін у розкладі їзди, обмеження числа вільних трамваєвих карт, яких видають у Львові когось 5 тисяч — число рішуче за високе. М. ін. вільні карти мають досі не тільки всі трамваєвники, але й члени їх родин, чого теж нема в ніякому іншому місті. Замість тих вільних карт матимуть члени родин трамваєвників право на білети знижкові.

Разом з обмеженням числа возокільометрів і зміною ліній буде знижена ціна білетів пересідкою, який коштуватиме стільки, що значиний зупинюватиме навіть до трох пересідок. Є теж план відтягнути вози в ранніх годинах. Якщо кураторія згодиться пересунути навуку в нижчих класах на пів години пізніше (в цій справі йдуть саме переговори), то доперішнього переповнення львівських трамваїв між год. 7.30—8.00 рано належатиме до історії.

Вкінні през. Барвіч подав декілька уваг і про автобусовий рух у Львові. Як досі, автобуси в нашому місті є підприємством неспокійно-тефінитивним. Ленний автобій їзди 600 зол., причому сама лінія до Бухачева дає 200 зол. денного дефіциту. Ця лінія буде знесена (принайменше на зиму). Тепер планується скомбінувати трамваєвий рух з автобусовим і завести дешеві абонаментові білети, що без сумніву збільшать фреквенцію в автобусових возах.

Одинокий спосіб організовано нести поміч українським інвалідам не стати членом Українського Т-ва Допомоги Інвалідам у Львові. Річна вкладка 6 зол. або місячно 50 сот.

стають вартісні залежно від потреб і обставин. У природі нема предметів гарних самих від себе; у мистецтві все може стати предметом краси, а краса нероздільно звязана з індивідуальною формою вислову і доступна нам тільки як висловлена подоба.

Ріжні естетики пробували шукати „змісту краси“ або „мистецьких примет“ при допоміж всіяких кваліфікацій; так повстали теорії про вищі та нижчі роди літератури, про елементи трагічні, комічні, драматичні, ліричні, романтичні і події творів відповідно до таких родів творчості. Ці поділи не мають ніякого слузлу поза практичною потребою сортувати ріжні книжки, як це роблять книгоарі або бібліографи; вони можуть улекшувати орієнтацію в історії літератури, так само як граматичний поділ на частини мови влекшує вивчення живої мови, але вони не є ніякими критеріями оцінки. Ніяка естетика не в силі теоретично засудувати, які первні є вищі від інших себто які мусять стати складовою частиною ліричної поезії або драми і згідно з якими законами композиції треба писати твір такого або іншого роду. Все те, що можна звести до „техніки“ себто до предмету навчання не має нічого спільного з проблемами мистецтва

(Докінчення буде.)

Ширіть наш часопис!

Екзекуційні полекші для хліборобів.

Польське міністерство рільництва в порозумінні з міністерством справедливости повідомляє, що при центральних рільничих організаціях будуть незабаром повикані спеціальні комісії правників, які специзують постулати хліборобства щодо змін ексекуційного законодавства у відношенні до хліборобів. З ментом устаткування цих постулатів дальше їх оформування перейде на терен міністерства справедливости. Де спеціальна комісія, покликана в цій цілі, розглянувшись з алібралом матеріалі, приготує проект розпорядків і законів, потрібних задала зреформування теперішнього стану річи.

Наслідки спадку фунта.

З причини втрат, які наслідком спадку втрсу англійського фунта потерпів Французький Банк, що досягають півтретя мільярда франків, зроблено між урядом і Французьким Банком умову, на основі якої Французький Банк може видати нову емісію скарбових боїв у висоті двох і пів мільярда франків.

Манджурська справа.

ТОКІО. 8. XII. ПАТ. Агенція Райтца доуздється з достовірного джерела, що японський уряд схильний прийняти пропозицію Союзу Народів. Японія згодоється тільки застереженням її прав проти „бандитів“ і інших напасників під умовою, що не буде ніякого застереження, яке анулювало би застереження Японії. Уряд рішив теж: прийняти запропоновану формулу щодо повновластей анкетної комісії.

Пора скінчити небезпечну фарсу.

ЛОНДОН. 8. XII. ПАТ. Бувши прем'єр південної Африки ген. Смутс виступив у Коншталті промовою, в якій між іншим заявив: Осільки Німеччина не буде платити, то і Б. Британія не може платити своїх довгів Америці, а коли Німеччина прийматиме виклати, то і Б. Британія буде примусована прийняти свої виклати. Далеко краше признається до того виклату, який зараз є, ніж до того, що тільки затроне міжнародний мир. Крайня пора скінчити цю небезпечну фарсу. Якщо цього тепер не зробимо, можемо награтися конфлікту, який приведе нас до величезних втрат і репарацій і міжнародних довгів. Тепер пора для великого діла, до якого повинні взятися нації Б. Британії та Європи.

Криваве віче.

Як повідомляють з Інсбруку, в Куфштайн скликали соціал-демократичне віче, щоб запротестувати проти націонал-соціалістичної агітації. На віче прийшло багато націонал-соціалістів, між ними навіть з Баварії. Зараз піся вікриття прийшло до великої бучі, в часі якої націял-соціалісти кинулися на своїх противників з гумовими палками, бичками, палицями та сталевими прутами, наслідком чого багато осіб потерпіло рани. Бійка перенеслася на вулицю, аж поліція розділила ворожі сторони.

Америка затыгає внутрішню позичку.

Як повідомляють із Нью-Йорку, американське міністерство скарбу викожить 15 п. м. до субскрипції найбільшу від війни внутрішню позичку у висоті 1.300 мільонів доларів, оцінтовану на 3 проц. Позичка буде гнута на процентованих і довгих об'ємів, а криття кредиторів і довгів повинназати 5 проц. 1.100 мільонів, а решта 200 мільонів (середня в розпорядженні усього до 15 грудня 1932 р.

На основі інформації німецької преси звання Гітлера, Альфред Розенберг мав підпис останнього свого побуту в Лондоні нараді з провідником англійських фашистів, збором Лейбном, державним секретарем в міністерстві скарбу Еліотом і представником банків Шеллером. Розенберг розмовляв у клубі консервативів з одним провідником консервативної партії, а також з послами англійського парламенту. Говорив з політиками, що спеціально інтересуються радянськими справами. В конференції з лордом Бевербруком предметом розмови був метод пропаганди, якою консерватисти посприяли в останній передвиборчій кампанії.

— 69 —

